

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

2016. gada 6. jūlijā Nr. 1-5/134 Rīgā

**Latvijas Pašvaldību savienības
priekšsēdim Andrim Jaunsleinim**
Mazā Pils iela 1, Rīga, LV-1050

Informācijai: **Latvijas Republikas Ministru kabinetam**
Brīvības bulvāris 36
Rīga, LV-1520

Par pirmsskolas izglītību

Publiski ir izsakņējusi Latvijas Pašvaldību savienības paustā nostāja, ka Pašvaldību savienība neplāno nekādu rīcību, atbildot uz vecāku neapmierinātību par izmaiņām privāto bērnudārzu finansējumā, kopš ir likvidēta valsts dotācija, un Pašvaldību savienības ieskatā vienlīdzību nav iespējams nodrošināt.¹

Saskaņā ar Izglītības likumu² ikvienam bērnam ir tiesības uz valsts vai pašvaldības apmaksātu pirmsskolas izglītības ieguvu.

Pirmsskolas un skolas vecuma bērnu nodrošināšana ar vietām mācību un audzināšanas iestādēs ir viena no pašvaldību autonomajām funkcijām.³ Katras pašvaldības pienākums ir nodrošināt bērniem, kuru dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, iespēju iegūt pirmsskolas izglītību dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē.⁴ Arī atbilstoši Izglītības attīstības pamatnostādņēs 2014.–2020. gadam norādītajam pirmsskolas un sākumskolas izglītība ir jānodrošina maksimāli tuvu dzīvesvietai.

Vispārējās izglītības likumā⁵ konkretizēts princips, ka vietējās pašvaldības savā administratīvajā teritorijā nodrošina vienlīdzīgu pieeju pirmsskolas izglītības iestādēm

¹ http://skaties.lv/Int/?utm_source=Int.lv&utm_medium=redirect&utm_campaign=Redirect

² Izglītības likuma 55.panta 1.punkts: "Izglītojamam ir tiesības uz valsts vai pašvaldības apmaksātu pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības ieguvu."

³ Likuma „Par pašvaldībām” 15.panta 4.punkts.

⁴ Izglītības likuma 17. panta pirmā daļa: "Katras pašvaldības pienākums ir nodrošināt bērniem, kuru dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, iespēju iegūt pirmsskolas izglītību un pamatizglītību bērna dzīvesvietai tuvākajā izglītības iestādē vai tuvākajā izglītības iestādē, kas īsteno izglītības programmu valsts valodā, nodrošināt jauniešiem iespēju iegūt vidējo izglītību, kā arī nodrošināt iespēju īstenot interešu izglītību un atbalstīt ārpusstundu pasākumus, arī bērnu nometnes."

⁵ Vispārējās izglītības likuma 21.pants: "Vietējās pašvaldības savā administratīvajā teritorijā nodrošina vienlīdzīgu pieeju pirmsskolas izglītības iestādēm bērniem no pusotra gada vecuma."

bērniem no pusotra gada vecuma. Secināms, ka tiesiskais regulējums ir pietiekami noteikts, lai tam varētu uzticēties.

Tātad saskaņā ar spēkā esošo tiesisko regulējumu ikvienam bērnam no pusotra gada vecuma ir tiesības uz vienlīdzīgu iespēju pamata bez maksas iegūt pirmsskolas izglītību.

Latvijas nacionālā attīstības plāna 2014. – 2020. gadam sadaļā “Demogrāfija” noteikts nākotnes mērķis: “Pirmsskolas izglītības iestādes ir pieejamas ikvienam no pusotra gada vecuma. Radošo un kognitīvo spēju attīstību veicinoša, vērtībās balstīta izglītība tiek nodrošināta jau no pusotra gada vecuma (...). Pateicoties pilnīgotam “nauda seko bērnam” principam, vecāki var izvēlēties savam bērnam piemērotāko pirmsskolas izglītības iestādi plašā, daudzpusīgā un kvalitatīvā piedāvājumu klāstā.”⁶

Saskaņā ar tiesiskās paļāvības principu vecākiem rodas paļāvība, ka valsts konsekventi ievēros tās izdotos attīstības plānošanas dokumentus un normatīvos aktus, kas ietver valsts pienākumu pildīt saistības, ko tā uzņēmusies pret personām.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka tiesiskās paļāvības princips saistāms ar nepieciešamību radīt tādus apstākļus, kas indivīdam ļautu plānot savu nākotni.⁷ Paļāvība, ka bērnam no pusotra gada vecuma tiks nodrošināta valsts vai pašvaldības apmaksāta pirmsskolas izglītības ieguve, t.i. paļāvība, ka bērns tiks uzņemts dzīvesvietai tuvākajā pirmsskolas izglītības iestādē, neapšaubāmi ļautu personām plānot savu nākotni.

Tomēr praksē daudzās pašvaldībās to teritorijā deklarētiem bērniem no pusotra gada vecuma netiek nodrošināta vieta pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Labklājības ministrijas informatīvajos ziņojumos – ikgadējos pārskatos par bērnu stāvokli Latvijā gadu no gada secināts: “Ne visiem bērniem ir nodrošināta iespēja iegūt pirmsskolas izglītību; Problēma ir aktuāla.” To, ka valsts ilgstošā laika periodā nenodrošina tiesības uz pirmsskolas izglītību, kas personām rodas saskaņā ar konkrētām tiesību normām, pierāda statistika: 2011. gada nogalē rindā⁸ uz vietu pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē bija 11 800 bērnu; 2012. gada nogalē - 8 047 bērni; 2013. gada nogalē – 5000;⁹ 2014. gada septembrī - 11 265 bērni.¹⁰ VARAM informatīvajā ziņojumā „Priekšlikumi bērnodārzu pieejamības problēmas risināšanai” secināts, ka “ņemot vērā demogrāfiskās tendences un prognozes, turpinot pieaugt iedzīvotāju un bērnu skaitam Pierīgas novados, tajos turpinās pieaugt pieprasījums pēc bērnodārzu pakalpojumiem, arī turpmāk pārsniedzot pieejamo vietu skaitu bērnodārzos, jo tie jau šobrīd pilnā apjomā nenodrošina ar vietām esošo bērnu skaitu.”¹¹

2013. gadā Izglītības likumā tika iekļauts regulējums situācijai, kad bērnam, sasniedzot pusotra gada vecumu, nav vietas pašvaldības dibinātā bērnodārzā: „Ja pašvaldība bērnam, kurš sasniedzis pusotra gada vecumu un kura dzīvesvieta deklarēta pašvaldības administratīvajā teritorijā, nenodrošina vietu pašvaldības izglītības iestādes īstenotā pirmsskolas izglītības programmā (no pusotra gada vecuma līdz

⁶ http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att/?doc=13858

⁷ Sk. Satversmes tiesas 2004. gada 25. oktobra sprieduma lietā Nr.2004-03-01 9.2.punktu.

⁸ Bērns rindā – bērns, kas ir reģistrēts uzņemšanai pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē. Šeit tiek ieskaitīti arī tādi bērni, kuri izglītojas privātajās pirmsskolas izglītības iestādēs, bet ir reģistrēti rindā uzņemšanai pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādēs.

⁹ http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/bernu_tiesibas/akti/lmzino_161214_bernu_parskats__2616.pdf 68.lpp.

¹⁰ http://www.lm.gov.lv/upload/berns_gimene/lmzino_031215_bernu_parskats_.2509.pdf, 65. Lpp.

¹¹ VARAM informatīvais ziņojums „Priekšlikumi bērnodārzu pieejamības problēmas risināšanai” 12.lpp.

pamatizglītības ieguves uzsākšanai) un bērns apgūst pirmsskolas izglītības programmu privātā izglītības iestādē, tad pašvaldība šim privātam pakalpojumam sniedzējam sedz izmaksas Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Izmaksas sedz apmērā, kas atbilst vienam izglītojamajam pirmsskolas izglītības programmā nepieciešamajām vidējām izmaksām attiecīgās pašvaldības izglītības iestādēs.”¹²

Ja pašvaldības finansējums segtu pirmsskolas izglītības programmu īstenošanas izmaksas privātā pirmsskolas izglītības iestādē, vienlīdzīga pieeja pirmsskolas izglītības iestādēm tiktu nodrošināta. Savukārt, ja izglītības programmu īstenošanas izmaksas privātā bērnudārzā pārsniedz atbalsta apjomu un vecākiem, kuru bērniem netiek nodrošināta vieta pašvaldības bērnudārzā, ir jāsedz izmaksu starpība, maksājot par pirmsskolas izglītības ieguvu, vienlīdzīga pieeja pirmsskolas izglītības iestādēm netiek nodrošināta.

Tiesībsargs jau 2013. gadā regulējuma izstrādes gaitā vērsa likumdevēja un Izglītības un zinātnes ministra uzmanību, ka gadījumā, ja bērniem, kuriem netiek nodrošināta vieta savas dzīvesvietas pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē, tiks noteikta maksa par pirmsskolas izglītības ieguvu, t.i. būs jāpiemaksā starpība starp privātā bērnu dārza noteikto maksu un pašvaldības vidējām izmaksām, šāds regulējums būs pretrunā vienlīdzīgai pieejai pirmsskolas izglītībai.

Ja pašvaldība nespēj izpildīt savu likumā noteikto pienākumu - nodrošināt savā administratīvajā teritorijā dzīvojošos bērnus ar vietām pašvaldības dibinātās pirmsskolas izglītības iestādēs, tai ir pilnā apmērā jāsedz programmu īstenošanas izmaksas privātam pakalpojuma sniedzējam, lai uz vienlīdzīgu iespēju pamata ikvienam bērnam nodrošinātu tiesības uz valsts vai pašvaldības apmaksātu pirmsskolas izglītības ieguvu. Tiesībsargs aicināja noteikt pašvaldības pienākumu segt pirmsskolas izglītības programmas izmaksas privātam pakalpojuma sniedzējam pilnā apmērā, nevis atbilstoši pašvaldības vidējām izmaksām uz vienu izglītojamo.¹³

Lūdzu nodrošināt likumā noteiktās ikviena bērna tiesības uz pašvaldības apmaksātu pirmsskolas izglītības ieguvu. Ja problēma netiks atrisināta, mudināšu vecākus vērsties administratīvajā tiesā, apstrīdot pašvaldību faktisko rīcību (bezdarbību).

Tiesībsargs

J.Jansons

Grāvere 67201408

¹² Izglītības likuma 17.panta 2¹ daļa.

¹³ Tiesībsarga 2013.gada 24.maija vēstule Nr.1-8/11.